

AUSTRALIAN ELÄKEJÄRJESTELMÄ

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Suunnitteluosasto 2007
Jarna Bach-Othman

Australian eläkejärjestelmä

Päivitetty: joulukuu 2007

Lisätietoja:

Jarna Bach-Othman

puh. 010 751 2447

e-mail: jarna.bach-othman@etk.fi

kv-tiimi: Jarna Bach-Othman, Juha Knuuti, Mika Vidlund

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511, Fax +358 9 148 1172

SISÄLTÖ

1 Yleistä	5
2 Hallinto	5
3 Rahoitus	6
4 Työeläke	7
4.1. Pakollinen lisäeläke.....	7
5 Vähimmäiseläketurva	8
5.1. Vanhuuseläke.....	8
5.2. Työkyvyttömyyseläke	11
5.3. Perhe-eläke	12
6 Indeksiturva	14
7 Verotus	14
8 Lisäeläketurva	15
9 Sosiaaliturvasopimus	15
10 Eläkejärjestelmän tulevaisuudennäkymiä	16
Lähteet	16

Australian eläkejärjestelmä lyhyesti

Lakisääteiset eläkejärjestelmät	
Kattavuus	Asumisperusteinen vähimmäiseläke kattaa maassa asuvat kansalaisuudesta riippumatta. Järjestelmästä maksetaan vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeitä sekä perhe-eläkkeitä. Lakisääteinen lisäeläke (työeläke) kattaa pakollisesti 18 -70 -vuotiaat työntekijät. Eläke voidaan maksaa kertakorvauksena, jatkuvana eläkkeenä tai näiden yhdistelmänä. Yrittäjät voivat liittyä lakisääteiseen lisäeläkejärjestelmään vapaaehtoisesti. Pakollinen lisäeläkejärjestelmä kattoi vuonna 2004 noin 98 % kokoikätyöntekijöistä.
Eläkeikä	Vähimmäiseläke: Miehet 65 vuotta, naiset 63,5 vuotta. Naisten eläkeikä nousee asteittain 65:een syntymäajan mukaan vuoteen 2014 mennessä. Lakisääteinen lisäeläke: Etuuksia voidaan maksaa 55 ikävuodesta lähtien. Alaikäraja nousee asteittain 60 vuoteen v. 2025 mennessä.
Rahoitus	Vähimmäiseläkkeet rahoitetaan verovaroin jakojärjestelmäperiaatteella. Lakisääteisen lisäeläkkeen rahoittamiseksi työnantajalta peritään 9 % työntekijän palkasta kattoon (140 960 AUD, n. 85 000 €) asti. Maksu voidaan sijoittaa joko eläkerahastoon tai työntekijän yksilölliselle eläketilille. Työntekijä voi maksaa vapaaehtoisia maksuja.
Eläkkeen määräytyminen	Vähimmäiseläke on tasasuuruinen, tulo- ja varallisuusharkintainen etuus. Eläkkeeseen voidaan lisäksi maksaa erilaisia lisiä kuten asumistukea. Pakollinen lisäeläke voi olla maksu- tai etuusperusteinen.
Hallinto	Vähimmäiseläketurvan toimeenpanosta vastaa sosiaalivakuutuslaitos (Centrelink). Sosiaaliministeriö (Department of Human Services) vastaa lainsäädännöstä sekä valvoo Centrelinkin toimintaa. Ulkomaan asioita Centrelinkissä hoitaa Centrelink International Services -osasto. Eläkerahastojen toimintaa valvovat APRA (Australian Prudential Regulation Authority) ja veroviranomaiset (Australian Taxation Office).

1 Yleistä

Väkiluku (2006)	20,7 milj.
Odotettavissa oleva elinikä (2006)	
Miehet	77,6
Naiset	83,5
Vanhushuoltosuhte 65+/15–64 (2005)	19,5 %
Työttömyysaste (2006)	4,9 %
Työllisyysaste, (15–64 -v.) (2005)	71,6 %
Työvoimaosuus (15–64 -v.) (2006)	75,9 %
Keskimääräinen työstä poistumisikä (2005)	
Miehet	63,7
Naiset	61,5
BKT/asukas, ostovoimakorjattu (PPP) (2005)	USD 30 600
BKT:n reaalikasvu (2005)	2,8 %
Inflaatio (2006)	3,5 %

Lähteet: OECD, Tilastokeskus, UN World Population Prospects.

Ensimmäinen vanhuuseläkkeitä koskeva laki tuli voimaan Australiassa vuonna 1908. Työkyvyttömyyseläkkeitä alettiin maksaa vuonna 1910 ja leskeneläkkeitä vuonna 1942. Nykyinen eläkkeitä koskeva laki on vuodelta 1991 (Social Security Act 1991).

Lakisääteinen eläketurva muodostuu Australiassa asumisperusteisesta, tulo- ja varallisuusharkintaisesta vähimmäiseläkkeestä ja vuonna 1992 voimaan tulleesta pakollisesta lisäeläkkeestä (Superannuation, SGC), joka on työnantajan rahoittama. Lakisääteisen lisäeläkkeen tarkoituksena on taata palkansaajien työeläkkeelle tietty vähimmäistaso. Työnantaja maksaa työntekijöistään lisäeläkemaksuja eläkerahastoon tai työntekijän yksilölliselle eläketilille. Vuonna 2004 pakollinen lisäeläkejärjestelmä kattoi noin 98 % kokoaika- ja 77 % osa-aikatyöntekijöistä. Työntekijät voivat maksaa vapaaehtoista lisäeläkemaksua. Yrittäjät eivät kuulu lakisääteiseen lisäeläkejärjestelmään pakollisesti, mutta voivat työntekijöiden tavoin maksaa vapaaehtoista maksua. Vapaaehtoisten maksujen maksamiseen kannustetaan veroedin.

2 Hallinto

Lakisääteisten vähimmäiseläkkeiden toimeenpanosta vastaa sosiaalivakuutuslaitos Centrelink. Centrelinkillä on yli 300 toimipistettä ympäri Australiaa ja sen toimialaan kuuluvat kaikki sosiaalivakuutusjärjestelmästä myönnettävät etuudet. Centrelinkin toimintaa valvoo Department of Human Services (DHS). Ulkomaille joko kansallisen lainsäädännön tai sosi-

aaliturvasopimuksen perusteella maksettavia eläkkeitä hallinoi Centrelinkin International Services -osasto.

APRA (Australian Prudential Regulation Authority) valvoo työnantaja- ja alakohtaisten eläkerahastojen sekä julkisen sektorin rahastojen toimintaa. APRA valvoo myös vakuutusyhtiöitä ja pankkeja. Veroviranomainen (Australian Taxation Office) valvoo, että työnantajat maksavat pakolliset lisäeläkemaksut. Se valvoo myös pieniä, enintään neljä työntekijää kattavia perhe- ja yrityskohtaisia rahastoja. Eläkerahastoja on noin 330 000 ja yksilöllisiä eläketilejä yli 28 miljoonaa.

3 Rahoitus

Vähimmäiseläkkeet rahoitetaan yleisin verovaroin. Järjestelmä toimii jakojärjestelmäperiaatteella.

Lakisääteisen lisäeläkkeen rahoittaa pääsääntöisesti työnantaja. Lisäeläkemaksu on maksettava työntekijöistä niiltä kuukausilta, jolloin heidän tulonsa ovat vähintään 450 dollaria (noin 280 euroa). Työnantaja saattaa myös joutua maksaamaan lisäeläkemaksuja Australiassa tilapäisesti asuvista työntekijöistä. Työnantajan lisäeläkemaksu on 9 prosenttia palkasta 140 960 dollarin (n. 85 000 euroa) vuosiansioihin asti vuonna 2007. Ansiorajaa tarkistetaan vuosittain keskipalkkojen muutoksen mukaan. Rajan ylittävästä palkan osasta ei peritä maksuja eikä siitä kartu eläkettä. Eläkemaksu voidaan maksaa joko eläkerahastoon tai työntekijän yksilölliselle eläketilille (Retirement Savings Account, RSA), jotka täyttävät lakisääteisiä lisäeläkkeitä koskevan lain (Superannuation Industry (Supervision) Act 1993) vaatimukset. Osa eläkerahastoista on vuoden 2006 alusta lähtien tarjonnut työntekijöille mahdollisuutta siirtää osa pakollisesta vakuutusmaksusta puolison hyväksi tämän yksilölliselle eläketilille tai johonkin rahastoon. Sekä työnantaja että työntekijä voivat maksaa vapaaehtoista lisämaksua (voluntary superannuation). Työntekijä voi halutessaan maksaa vapaaehtoista lisäeläkemaksua myös puolisostaan. Yrittäjät eivät kuulu lakisääteiseen lisäeläkejärjestelmään pakollisesti, mutta he voivat työntekijöiden tapaan maksaa vapaaehtoista maksua. Valtio tukee pieni- ja keskituloisten työntekijöiden ja yrittäjien vapaaehtoista lisäeläkesäästämistä maksamalla lisämaksua työntekijän tai yrittäjän eläkerahastoon tai tilille, mikäli näiden vuositulot ovat enintään 58 980 dollaria (n. 35 800 euroa). Valtion tuki voi olla enimmillään 1 500 dollaria vuodessa.

Eläkerahastot voivat olla työnantaja- tai alakohtaisia. Julkisella sektorilla on omat rahastot. Eläketilejä voivat tarjota pankit, henkivakuutusyhtiöt ja määrätyt rahoituslaitokset. Heinä-

kuusta 2005 lähtien valtaosa työntekijöistä on voinut itse valita, mihin rahastoon tai tilille lisäeläkemaksu sijoitetaan. Joidenkin työntekijäryhmien valinnanmahdollisuutta on rajattu. Lisäeläketurva voi olla maksuperusteista tai etuusperusteista turvaa. Suurin osa lisäeläkkeistä on maksuperusteisia. Mikäli työnantaja maksaa lisäeläkemaksut etuusperusteiseen järjestelmään, hänen tulee määräjain esittää aktuaarin laatima todistus siitä, että työntekijälle järjestetty turva vastaa pakollisella lisäeläkemaksulla saatavaa eläketurvaa. Maksua koskevat säädökset eivät määrää enimmäismäärää lukuun ottamatta maksettavien etuuksien tasoa eivätkä sitä, mitä etuuksia lisäeläketurvan tulee sisältää.

Työnantajan tulee maksaa eläkemaksu neljännesvuosittain. Jos työnantaja laiminlyö maksun, hän joutuu maksamaan 'Superannuation Guarantee Charge' -maksun veroviranomaiselle, joka sijoittaa sen työntekijän valinnan mukaiseen rahastoon tai yksilölliselle eläketilille. Työnantaja joutuu maksamaan sakkomaksua myös, mikäli hän ei ole tarjonnut työntekijälle mahdollisuutta valita eläkerahastoa tai -tiliä. Sakkomaksut eivät ole verovähennyskelpoisia toisin kuin varsinainen lisäeläkemaksu.

Australiassa tilapäisesti työskenneellä työntekijällä on oikeus nostaa rahastoon tai tilille karttuneet varat lähtiessään pysyvästi Australiasta. Pääsääntöisesti varoista peritään tällöin 30 prosentin vero.

4 Työeläke

4.1. Pakollinen lisäeläke

Lakisääteinen lisäeläkejärjestelmä, Superannuation Guarantee (SGC), tuli voimaan v. 1992. Järjestelmän tarkoituksena on turvata työntekijöille vähimmäistasoinen työeläketurva. Lakisääteisen lisäeläkkeen rahoittaa työnantaja. Työntekijä voi halutessaan maksaa vapaaehtoisista maksua. Järjestelmän rahoituksesta on kerrottu tarkemmin luvussa 3.

Järjestelmä kattaa 18- 70-vuotiaat työntekijät. Myös osapäiväisesti työskentelevät kuuluvat järjestelmään. Järjestelmä ei kata yksityisessä kotitaloudessa tehtyä lasten- ja taloudenhoitotyötä, jos työaika on alle 30 tuntia viikossa.

Etuudet

Etuuksia voidaan maksaa 55 vuoden iästä lähtien. Ikäraja nousee asteittain 60 vuoteen niillä, jotka ovat syntyneet 30.6.1964 jälkeen. Karttuneet etuudet voidaan maksaa kertakorvauksena, jatkuvana eläkkeenä tai näiden yhdistelmänä. Kertakorvausten maksaminen on yleistä. Etuuksia voidaan maksaa myös pysyvän työkyvyttömyyden perusteella. Kuolemantapauksessa eläke voidaan maksaa omaisille.

Työntekijälle syntyy välittömästi oikeus koko lisäeläkemaksun perusteella karttuvaan eläkkeeseen. Odotusaikojä eläkeoikeuden syntymiselle ei saa olla. Työntekijä voi halutessaan siirtää rahat toiseen eläkerahastoon tai toiselle eläketilille.

Eläketurva avioeron yhteydessä

Eläkerahastoon tai – tilille karttuneet varat voidaan avioeron yhteydessä jakaa joko avio-
puolisoiden sopimuksesta tai tuomioistuimen päätöksellä.

5 Vähimmäiseläketurva

Asumisperusteiseen vähimmäiseläkejärjestelmään kuuluvat kaikki maassa asuvat kansalaisuudesta riippumatta. Etuuksina maksetaan vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeitä sekä perhe-eläkkeitä. Eläkkeet ovat tulo- ja varallisuusharkintaisia. Eläkkeen maksaminen alkaa siitä päivästä, jona eläkeikä täyttyy. Maksaminen voi alkaa myös myöhemmin esimerkiksi siksi, että muut tulot ovat estäneet sen maksamisen aikaisemmin. Eläkkeet maksetaan kahden viikon välein. Mikäli eläkkeeseen maksetaan lykkäyskorotusta, tulee vanhuuseläkettä ja lykkäyskorotusta hakea 13 viikon sisällä työskentelyn päättymisestä tai siitä, kun vaadittavat työaikakriteerit eivät enää täyty. Hakemuksen viivästymisen saattaa johtaa lykkäyskorotuksen menetykseen.

5.1. Vanhuuseläke

Oikeus eläkkeeseen

Eläkkeen myöntäminen edellyttää, että hakija asuu eläkettä hakiessaan Australiassa tai maassa, jonka kanssa Australialla on sosiaaliturvasopimus. Lisäksi edellytetään, että hakija

on asunut Australiassa elämänsä aikana joko yhdenjaksoisesti vähintään 10 vuotta tai useammassa jaksossa, joista yksi on vähintään 5 vuotta ja kokonaisasumisaika ylittää 10 vuotta. Kymmenen vuoden asumisaikaedellytyksestä voidaan luopua sosiaaliturvasopimuksen perusteella. Vähimmäiseläkkeitä myönnettäessä ja maksettaessa avioliitossa elävät rinnastetaan aviopariin.

Eläkkeen myöntäminen ei edellytä työnteon lopettamista. Eläkeoikeutta arvioitaessa sovelletaan joko tuloharkintaa tai varallisuusharkintaa riippuen siitä, kumpi johtaa pienempään eläkkeeseen. Tulo- ja varallisuusharkinta ei koske sokeita eläkkeensaajia.

Miesten eläkeikä on 65 vuotta. Naisten eläkeikä on tällä hetkellä 63,5 vuotta ja se nousee asteittain 65 vuoteen syntymäajan mukaan taulukossa 1 esitetyllä tavalla. Vuonna 2014 naisten eläkeikä on 65 vuotta.

TAULUKKO 1. Naisten yleinen eläkeikä syntymäajan mukaan

Syntymäaika	Eläkeikä	Syntymäaika	Eläkeikä
01.07.1935-31.12.1936	60,5	01.01.1943-30.06.1944	63
01.01.1937-30.06.1938	61	01.07.1944-31.12.1945	63,5
01.07.1938-31.12.1939	61,5	01.01.1946-30.06.1947	64
01.01.1940-30.06.1941	62	01.07.1947-31.12.1948	64,5
01.07.1941-31.12.1942	62,5	01.01.1949 ja myöhemmin	65

Henkilölle, joka hoitaa jatkuvan avun tarpeessa olevaa vammautunutta tai sairasta lasta tai aikuista tai heikkoa vanhusta, voidaan maksaa tulo- ja varallisuusharkintaista hoitokorvausta (Carer Payment). Hoitajan tulee huolehtia avuntarvitsijasta täysipäiväisesti. Eläkeiässä hoitaja voi tietyin edellytyksin valita, ottaako hän vanhuuseläkkeen vai jatketaanko hoitokorvauksen maksamista. Korvaus on tulo- ja varallisuusharkintainen.

Vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä olevan miehen vaimolle voitiin heinäkuuhun 1995 asti myöntää ns. vaimon eläke (Wife Pension), jos vaimolla ei ollut oikeutta muuhun eläkkeeseen. Eläke oli tulo- ja varallisuusharkintainen ja samansuuruinen kuin avio- tai avioliitossa olevan eläkkeensaajan vanhuuseläke.

Eläkkeen määräytyminen

Täysi vanhuuseläke yksinäiselle henkilölle on 537,70 dollaria kahdelta viikolta eli noin 1075 dollaria kuukaudessa vuoden 2008 alusta lähtien. Avio-/avioliitossa elävän täysi eläke

on 449,10 dollaria kahdelta viikolta. Jos vain toinen puolisoista on eläkkeensaaja, korvaus on puolet täydestä määrästä. Eläkkeeseen voidaan lisäksi maksaa asumistukea ja ilman tulo- ja varallisuusharkintaa mm. lääkekorvausta ja syrjäseutulisiä. Eläkkeen tuloharkinta on esitetty alla olevassa taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Eläkkeen tuloharkinta v. 2007 tulorajojen mukaan.

Perhetilanne	Täysi etuus (kahdelta viikolta)
Yksinäinen	132 \$ asti
Yksinäinen, yksi lapsi	156,60 \$ asti
Avio-/avopari	232 \$ asti
Sairauden takia erillään asuva avio-/avopari	232 \$ asti
Toinen ja sitä seuraavat lapset	24,60 \$ lisää/lapsi

Muut tulot vähentävät yksinäisen eläkkeensaajan eläkettä 40 sentillä yhtä dollaria kohti, mikäli tulot ylittävät taulukossa kaksi esitettyä tulorajaa. Avio-/avopuolisilla eläke pienenee molemmilla 20 senttiä yhtä dollaria kohti, kun tuloraja ylittyy. Mikäli muut vuositulot yksinäisellä ylittävät 38 759,50 dollaria (n. 24 000 euroa) ja pariskunnalla 64 792 dollaria, ei eläkettä makseta lainkaan. Ulkomailta maksettavat eläkkeet otetaan pääsääntöisesti huomioon tuloina. Tästä voidaan poiketa sosiaaliturvasopimuksin. Myös lisäeläke otetaan tuloina huomioon. Huollettavat lapset korottavat tulorajoja taulukossa esitetyllä tavalla.

Varallisuusharkintaa sovelletaan tuloharkinnan sijasta, jos sen mukaan määräytyvä eläke on pienempi. Varallisuusharkinnan rajoja nostettiin v. 2007. Varallisuutena otetaan huomioon sekä Australiassa että ulkomailla olevat säästöt, sijoitukset ja omaisuus lukuun ottamatta vakinaista omistusasuntoa ja lisäeläkesäästöä, joka täyttää tietyt eläkeoikeuden säilymistä koskevat määräykset. Eläke pienenee, jos yksinäisen omistusasunnossa asuvan varallisuus ylittää 166 750 dollaria ja pariskunnan yhteinen varallisuus 236 500 dollaria vuonna 2007. Eläke (kahden viikon jaksolta) pienenee 1,5 dollaria jokaista varallisuusrajaa ylittävää 1 000 dollaria kohti. Niihin, joilla ei omistusasuntoa, sovelletaan jonkin verran korkeampia varallisuusrajoja.

Vuoteen 2003 asti vanhuuseläkkeen saajan puolisolalle tai avopuolisolle voitiin myöntää tulo- ja varallisuusharkintainen puolisoavustus (Partner Allowance), mikäli tämän työnsaantimahdollisuudet olivat huonot puuttuvan työkokemuksen (työskentelyä vähintään 13 viikon ajalta vähintään 20 tuntia viikossa viimeisten 12 kuukauden aikana) takia. Lisäksi edellytettiin, että puoliso oli syntynyt ennen 2.7.1955 ja hänellä ei ollut alle 16-vuotiaita, huollettavia lapsia. Avustuksen myöntäminen ei edellyttänyt aktiivista työnhakua.

Eläkkeen lykkääminen

Eläkkeeseen myönnetään lykkäyskorotus, mikäli eläkeiän saavuttanut jatkaa työntekoa ja lykkää vanhuuseläkkeen ottamista. Korotuksen saaminen edellyttää rekisteröintiä Centrelinkin paikallistoimistossa, jossa hakija liitetään ”Pension Bonus Scheme” -järjestelmään. Lykkäyskorotuksen myöntäminen edellyttää, että hakija jatkaa työskentelyä vähintään 12 kuukauden ajan eläkeiän saavuttamisen jälkeen ja että hän työskentelee vähintään 960 tuntia vuodessa. Työskentelystä 640 tuntia tulee tapahtua Australiassa. Lisäksi edellytetään, että vanhuuseläkkeen myöntämiseksi vaadittava asumisaika täyttyy. Korotus on 9,4 % peruseläkkeestä vuodessa ja sitä maksetaan korkeintaan viiden vuoden ajalta. Työskentely yli 75-vuotiaana ei oikeuta lykkäyskorotukseen. Lykkäyskorotus maksetaan kertakorvauksena ja siitä ei tarvitse maksaa veroa. Lykkäyskorotukseen sovelletaan samaa tulo- ja varallisuusharkintaa kuin vanhuuseläkkeeseen. Vuoden 2008 alusta lähtien karttunut lykkäyskorotus voidaan maksaa myös leskelle, mikäli työntekijä kuoli 1.1.2008 tai tämän jälkeen.

5.2. Työkyvyttömyyseläke

Oikeus eläkkeeseen

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää 16 vuotta täyttäneelle Australiassa asuvalle henkilölle, joka ei ole täyttänyt vanhuuseläkeikää. Eläkkeen myöntäminen edellyttää 10 vuoden asumisaikaa tai että hakija asui Australiassa työkyvyttömyyden alkaessa. Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää henkilölle, jonka työkyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut vähintään 20 %. Eläke voidaan myöntää, jos työkyvyttömyyden on arvioitu kestävän vähintään kaksi vuotta. Oikeus eläkkeeseen tarkistetaan määräajoin.

Yli 21-vuotiaiden eläkkeensaajien eläke on tulo- ja varallisuusharkintainen samoin kuin vanhuuseläke (ks. 5.1.). Sokeilla on oikeus eläkkeeseen ilman tulo- ja varallisuusharkintaa. Vanhuuseläkeiän saavuttaneilla lisäeläkkeet otetaan tuloharkinnassa huomioon.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan vaikeasti vammautuneen ja jatkuvaa apua tarvitsevan henkilön hoitajalle voidaan maksaa hoitajan eläkettä (Carer Payment). Eläkkeen myöntämisedellytyksistä ja määrästä on kerrottu kohdassa vanhuuseläke (5.1.).

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan miehen vaimolle voitiin aikaisemmin myöntää vaimon eläke samoin edellytyksin kuin vanhuuseläkkeellä olevan miehen vaimolle (ks. 5.1.).

Eläkkeen määräytyminen

Eläke määräytyy samoin kuin vanhuuseläke 21 ikävuodesta ylöspäin (ks. 5.1.). 16 - 20-vuotiaille maksettava eläke on matalampi kuin täysi vanhuuseläke. Eläkkeeseen voidaan maksaa lääkekulukorvausta ilman tuloharkintaa samoin kuin vanhuuseläkkeeseen. Myös muita lisiä voidaan maksaa kuten vanhuuseläkkeeseen.

5.3. Perhe-eläke

Uusia leskeneläkkeitä (Widow B Pension) ei ole myönnetty vuoden 1997 jälkeen. Vanhoja leskeneläkkeitä maksetaan siihen asti, kunnes leskellä on oikeus omaan vanhuuseläkkeeseen. Leskelle myönnettäviä etuuksia ovat tilapäinen leskenavustus (Bereavement Allowance), leskenavustus (Widow Allowance) ja vanhempainavustus (Parenting Payment).

Varsinaisia lapseneläkkeitä ei ole. Sen sijaan perhe-etuusjärjestelmästä maksetaan täysorvononeläkettä molemmat huoltajansa menettäneen lapsen hoitajalle.

Etuudet ovat tulo- ja varallisuusharkintaisia lukuun ottamatta täysorvon eläkettä. Etuuksiin voidaan maksaa tulo- ja varallisuusharkintaista asumistukea.

Oikeus eläkkeeseen

Leskenavustusta (Widow Allowance) on voitu 1.7.1995 lähtien maksaa naiselle, joka on syntynyt ennen 2.7.1955 eikä elä parisuhteessa. Etuutta voidaan maksaa paitsi leskeyden myös avio- tai asumuseron perusteella. Etuuden maksaminen edellyttää lisäksi, että hakija on tullut leskeksi tai eronnut täytettyään 40 vuotta, että hänellä ei ole työskennellyt tiettyä vähimmäismäärää viimeisen vuoden aikana ja että hän asuu Australiassa.

Tilapäistä leskenavustusta (Bereavement Allowance) voidaan maksaa 14 viikon ajan puolison tai avopuolison kuoleman jälkeen Australiassa asuvalle lapsettomalle nais- tai miesleskelle, jolla ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen tai vanhempainavustukseen. Edellytyksenä on myös, että hakija asui puolison tai avopuolison kanssa samassa taloudessa ja että hän ei elä uudessa parisuhteessa. Tilapäisen leskenavustuksen myöntäminen edellyttää useimmiten yhteensä vähintään kahden vuoden asumisaikaa Australiassa.

Vanhempainavustusta (Parenting Payment) voidaan maksaa yksinhuoltajalle, isovanhemmalle tai kasvattivanhemmalle, joka huolehtii vähintään yhdestä alle 8-vuotiaasta lapsesta. Parisuhteessa eläville edellytyksenä on, että lapsi on alle 6-vuotias. Pääsääntöisesti edellytetään, että hakijalla on yhteensä vähintään 104 viikkoa asumisaikaa Australiassa. Jos hakija on jäänyt yksinhuoltajaksi Australiassa asuessaan, ei muita asumisaikaedellytyksiä ole kuin, että hän asuu maassa eläkettä hakiessaan. Mikäli etuuteen oli oikeus ennen 1.7.2006, sitä maksetaan siihen asti, kunnes nuorin lapsi täyttää 16 vuotta. Avustuksen myöntäminen edellyttää, ettei hakijalla ole oikeutta muuhun toimeentuloetuuteen. Kun lapsi on täyttänyt 6 vuotta, edellytetään, että edunsaaja rekisteröityy työnhakijaksi, työskentelee vähintään 15 tuntia viikossa tai opiskelee (ikäraja on 7 vuotta, mikäli etuutta maksettiin ennen 1.7.2006).

Täysorvoneläkettä (Double Orphan Pension) voidaan maksaa alle 16-vuotiaan lapsen tai alle 21-vuotiaan päätoimisesti opiskelevan lapsen hoitajalle. Eläkettä maksetaan, jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, tai jos toinen vanhemmista on kuollut ja toinen ei esim. laitoshoidon tai pitkän vankilatuomion takia pysty hoitamaan lastaan. Hoitajalla täytyy olla lapsesta oikeus myös lapsilisään ja hänen täytyy asua Australiassa. Täysorvoneläke maksetaan ilman tulo- ja varallisuusharkintaa ja se on verotonta tuloa.

Eläkkeen määräytyminen

Leskenavustus on n. 430 dollaria (n. 270 euroa) kahdelta viikolta edunsaajalle, jolla ei ole huollettavia lapsia ja n. 465 dollaria (n. 290 euroa) edunsaajalle, jolla on huollettavia lapsia. Tilapäinen leskenavustus ja yksinäiselle edunsaajalle maksettava vanhempainavustus ovat samansuuruisia kuin yksinäiselle eläkkensaajalle maksettava vanhuuseläke. Täyden etuuden määrä on siten 537,70 dollaria (n. 336 euroa) kahdelta viikolta vuonna 2007. Täysorvoneläke on noin 50 dollaria (n. 31 euroa) kahdelta viikolta vuoden 2008 alusta lähtien.

Tilapäisen leskenavustuksen ja vanhempainavustuksen tulo- ja varallisuusharkinta on sama kuin vanhuuseläkkeessä (ks. 5.1.). Leskenavustuksessa tuloharkinnan rajat ovat matalammat.

Eläketurva avioeron yhteydessä

Leskenavustusta (Widow Allowance) voidaan maksaa naisleskelle avio- tai asumuseron yhteydessä (ks. yllä kohdat Oikeus eläkkeeseen ja Eläkkeen määräytyminen).

6 Indeksiturva

Eläkkeitä tarkistetaan kuluttajahintaindeksin muutosten mukaisesti kahdesti vuodessa, maaliskuussa ja syyskuussa. Yksinäiselle eläkkeensaajalle maksettavan eläkkeen tasoa tarkistetaan lisäksi, mikäli sen taso laskee alle 25 prosentin miespuolisen työntekijän keskimääräisistä viikkoansioista (Male Total Average Weekly Earnings, MTAW). Tällöin myös avo-/aviopareille myönnettävien eläkkeiden tasoa tarkistetaan.

Lakisääteisestä lisäeläkejärjestelmästä maksettaviin etuuksiin ei tehdä pakollisia indeksitarkistuksia.

7 Verotus

Maksut

Työnantaja voi vähentää alle 75-vuotiaista työntekijöistä maksamansa lisäeläkemaksut kokonaan verotuksessa. Itsenäisten yrittäjien maksamat vapaaehtoiset maksut ovat samoin verovähennyskelpoisia. Myös työntekijöiden maksamia vapaaehtoisia maksuja tuetaan verotuksella. Työntekijän puolisostaan maksamat maksut ovat osittain verovähennyskelpoisia.

Eläkkeiden verotus

Vähimmäiseläkkeet ovat pääsääntöisesti verottomia, mikäli ne ovat edunsaajan ainoa tulolähde vuoden aikana. Veroa ei myöskään peritä, jos eläkkeensaajalla on vähimmäiseläkkeen lisäksi vain vähän muita tuloja, niin että vuositulot vuonna 2007 eivät ylitä yksinäisellä eläkkeensaajalla 24 867 dollaria (n. 15 000 euroa) ja naimisissa olevalla 20 680 dollaria.

Pakollisesta lisäeläkejärjestelmästä maksettavat etuudet ovat olleet verottomia 60 vuotta täyttäneille heinäkuusta 2007 lähtien, mikäli etuus maksetaan järjestelmästä, jossa työnantajan maksuista on peritty veroa. Verovapaus koskee sekä kertakorvauksia että jatkuvia eläkkeitä. Aikaisemmin sekä kertakorvausten että jatkuvien eläkkeiden verotus oli edullista, mikäli ne eivät ylittäneet vuosittain tarkistettavia rajoja (ns. Reasonable Benefit Limit, RBL). Nämä rajat on poistettu heinäkuusta 2007 lähtien.

8 Lisäeläketurva

Yleistä

Koska lakisääteiset eläkkeet ovat tulo- ja varallisuusharkintaisia ja niillä on tasasuuruinen enimmäismäärä, on työnantajan järjestämä lisäeläketurva ollut yleistä jo kauan. Lisäeläketurvaa järjestettiin aluksi pääasiassa julkisen sektorin työntekijöille sekä johtavassa asemassa oleville työntekijöille ja toimihenkilöille. Ruumiillisen työn tekijät saivat vasta 1980-luvun alkupuolella sovittua ensimmäiset lisäeläkejärjestelmien perustamista koskevat työmarkkinasopimukset. Pakollisen lisäeläkejärjestelmän tultua voimaan vuonna 1992 palkansaajien työeläketurvaan tuli huomattava parannus. Vuonna 1988 vain noin 41 prosentilla palkansaajista oli lisäturvaa. Vuoteen 2001 mennessä lisäturva kattoi jo yli 90 % palkansaajista. Työnantajan järjestämä vapaaehtoinen lisäturva voi olla työnantaja- tai alakohtaista.

9 Sosiaaliturvasopimus

Suomen ja Australian välillä on käyty sosiaaliturvasopimusneuvotteluja vuonna 2007. Sopimuksen voimaantuloajankohta on auki. Sopimus koskee ensisijaisesti eläkkeitä, Australian osalta asumisperusteista vanhuuseläkettä ja Suomen osalta työeläkkeitä sekä kansaneläkejärjestelmän vanhuuseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä. Sopimuksella on merkitystä erityisesti asumisperusteisten eläkkeiden kannalta. Suomen kansaneläkejärjestelmän vanhuuseläke ja Australian asumisperusteinen vanhuuseläke voitaisiin sopimuksen tultua voimaan myöntää ja maksaa maasta toiseen. Australian asumisperusteista vanhuuseläkettä ei myönnetä Australian ulkopuolella asuvalle henkilölle ilman sosiaaliturvasopimusta. Myöskään Suomen kansaneläkettä ei enää 1.1.2008 jälkeen makseta ulkomailla asuvalle ilman sopimusta.

Australiassa myönnetty vähimmäiseläke maksetaan ulkomaille muuttavalle vähentämättömänä ensimmäiset 26 viikkoa, tämän jälkeen suhteessa Australiassa asutun ajan pituuteen. Jos asumisaikaa Australiassa on 16. ikävuoden ja eläkeiän välillä vähintään 25 vuotta, maksetaan täysi eläke. Jos asumisaikaa on vähemmän, maksetaan asumisajan mukainen osuus täydestä eläkkeestä, esim. 15 /25, kun vakuutusaikaa on 15 vuotta.

Suomen työeläke voidaan myöntää ja maksaa Australiassa asuvalle ilman rajoituksia. Myös Australian pakollinen lisäeläke (Superannuation) maksetaan kansallisen lainsäädännön mukaan ulkomaille. Australian lainsäädännön mukaan kaikki Australiassa työskentelevät kuuluvat pakollisesti Superannuation- järjestelmään kansallisuudesta riippumatta. Tilapäi-

sen oleskelun aikana eläkerahastoon tai -tilille kanttuneet varat on mahdollista nostaa mak- samalla niistä veroa 30 %. Varat voi myös jättää rahastoon eläkeikään asti.

Australian ja Suomen välillä neuvoteltava sopimus sisältää myös sopimusmaasta toiseen liikkuvien työntekijöiden vakuuttamista koskevia määräyksiä. Näillä määräyksillä pyritään siihen, että henkilö kuuluu työskennellessään kulloinkin vain yhden sopimusmaan eläke- lainsäädännön piiriin. Näin vältetään kaksinkertainen vakuuttamisvelvollisuus.

Australialla on tällä hetkellä voimassa oleva sosiaaliturvasopimus 18 eri maan kanssa ja useita sopimuksia voimaantulo- tai neuvotteluvaiheessa.

10 Eläkejärjestelmän tulevaisuudennäkymiä

Pakollinen lisäeläkejärjestelmä luotiin 1990-luvun alussa turvaamaan työntekijöiden eläke- aikainen toimeentulo ja helpottamaan paineita, joita kohdistui verovaroin rahoitettavaan vähimmäiseläkejärjestelmään väestön ikääntyessä. Vaikka verotuksellisia on pyritty koh- distamaan erityisesti jatkuvina eläkkeinä maksettaviin etuuksiin, valtaosa vakuutetuista on eläkeiässä valinnut kertakorvauksena maksettavan etuuden. Kertakorvaukset ovat osittain toimineet kannustimena varhaiselle eläkkeellesiirtymiselle ja pitäneet vähimmäiseläkejär- jestelmän paineet ennallaan, sillä työntekijöiden nostettua ja kulutettua rahastoon kanttuneet varat he ovat mahdollisesti olleet jälleen oikeutettuja tulo- ja varallisuusharkintaiseen vä- himmäiseläkkeeseen.

Vuonna 2007 pakollista lisäeläkejärjestelmää uudistettiin Australian hallituksen toimesta. Painopisteenä oli erityisesti monimutkaisten verosääntöjen selkeyttäminen ja työntekijöiden kannustaminen lisäeläkesäästämiseen. Verosääntöjä uudistamalla on pyritty myös kannus- tamaan työntekijöitä jatkamaan työuraansa nykyistä pidempään.

Lähteet

Australian Government. Simplified Superannuation. <http://www.simplersuper.treasury.gov.au/>

Australian Prudential Regulation Authority. <http://www.apra.gov.au/>

Australian Taxation Office. <http://www.ato.gov.au/>

Centrelink. <http://www.centrelink.gov.au/internet/internet.nsf/home/index.htm>

Laitinen-Kuikka, S. & Bach, J. (1999): Eläketurva muissa maissa. Eläketurvakeskus.

OECD. www.oecd.org

Social Security Programs Throughout the World: Asia and Pacific, 2006. Australia. Social Security Administration.

Superannuation guarantee - a guide for employers. Australian Taxation Office 2006. http://www.ato.gov.au/content/downloads/n1987-09-2006_w.pdf

Tilastokeskus. Maaailma numeroina. <http://www.stat.fi/tup/maanum/index.html>

United Nations Population Division. World Population Prospects: The 2004 Revision Population Database. <http://www.un.org/esa/population/unpop.htm>

Social Security Act 1991.

<http://www.facsia.gov.au/internet/facsinternet.nsf/international/agreements-nav.htm>